

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sermones mediocres sancti Bonaventure de tempore

Bonaventura <Sanctus>

Argentine, 14. III. 1496

D[omi]nica quarta de ep[isto]la.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31133

mis in his. et visiones capis
mei turbauerunt me. Nimi-
rum si horrebat daniel ad visi-
onem istam. Nam virtutes celorum
mouebunt. Luc. xxi. Et tunc
videbunt filium hominis etc. Glo.
Quid dominus virtutes celorum. ni-
si angelos. archangelos. thro-
nos. dominationes. principatus.
et potestates appellat. quod in aduen-
tu sui oculis nostris visibiliter
apparebunt. ut districte a nobis
tunc exigant. quod nos modo in-
uisibilis conditor equanimiter
portat. Quid mirum timere
homines cum in aspectu iudicij
tremant angelice potestates. Un-
de Job. xxvi. Columne celi
contremiscunt et pauent ad in-
uitum eius. Quid ergo facient ta-
bule ubi tremunt columne.
Quid virgula deserti patietur
cum cedrus paradysi conturbitur.
Hucusque glo. Flora tamen quod non
timent pro se. sed dicunt time-
re pro admiratione rectissimi et
iustissimi iudicij dei. qui tunc
reddet unicuique iuxta opera
sua. Amen.

Dñica quarta de epla.

Bene da-
tum optimū et om-
ne donū perfectū
de sursum est. etc. Ia. i. In h-

bo proposito quattuor notari
possunt. scilicet diuine claritatis es-
sencia. diuine nature incomu-
tabilis permanentia. donorum et
datorum differentia. superne gra-
tie continua influentia. Un-
de. Optima quae data sunt. pro et quae
lucis. apud quae. Non vicis
est instans. nec transmutatio
disce. Primo igitur notatur
claritas diuine essentiae cum
de. A pro lumine. Pater enim
omnium luminum tam visibilium
quam inuisibilium deus est. sicut
protestamur in symbolo. ubi di-
cimus. Credo in unum deum p-
om. fa. ce. et ter. vi. oim et inui.
Visibilem dicunt propter creatu-
ras visibiles in mundo. puta
solem lunam et stellas et cetera
corpa luminosa. Inuisibilem
dicunt propter creaturas inuisi-
biles quae sunt in celo empyreo.
sicut spiritus angelicis et sanctorum
quae nunc inuisibiles nobis sunt.
et secundum omnem veritatem deus est
lux vera et eterna et increata.
sicut dicit Johis. i. Erat lux ve-
ra quae illu. om. ho. etc. Et ap-
ostolus. i. Thimo. vi. Qui solus habet
immortalitatem et lucem habitat
inaccessibile. quem nullus ho-
minum vidit nec videre pote-
rit. etc. nunc. scilicet in hoc tempore. sed
postmodum videbit. sicut dicit

glo. interlinear. Dicit etiam deus lux interpretative et similitudinari. quia multa inter alias creaturas cum ipsa similitudinem habet. Lux enim ut dicit Basilius est species pro omnia sibi similis. et est prima similitudo in corporibus. De luce autem quid sit secundum rem. utrum scilicet sit substantia vel accidens diuersae sunt opinioniones. Differt tamen lumen a luce sic species a genere. Omne enim lumen lux est. sed non conuertitur. non enim omnis lux est lumen. Inuenitur autem triplex lumen sic dicit auctor perspective. reflexum. fractum. et directum. que reduci poterunt ad mysticum intellectum. Secundo notatur incommutabilitas diuinae nature. cum dicitur apud quem non est transmutatio nec vicissitudo. ob id enim deus subiacet motibus aliquarum vicissitudinum. sed iuxta verbum Boetii. Stabilisq; manens dat cuncta moueri. Sunt autem sex genera motuum secundum philosophum. scilicet generatio et corruptio. augmentatio et diminutio. alteratio et secundum locum mutatio. Generatio est motus quo fit egressus in substantiam. quoniam aliquid transit de non esse ad esse. Corruptio e contrario est mo-

tus qui fit egressus a substantia. scilicet quoniam aliquid transit de esse ad non esse. Hi duo motus considerantur in tempore. Augmentatio est motus qui aliquid augmentat. Diminutio qui aliquid diminuit. Alteratio est motus qui accidentia variant in eodem subiecto. Et hi tres motus considerantur in forma. Secundum locum mutatio est motus de loco ad locum. Omnia haec genera motuum sunt in corporibus. ex quo patet quod omne corpus aut mutat loco. tempore. aut forma. Sed deus non mutat loco. quia ubique est. non tempore. quia eternus. non forma. quia inuariabilis est. non augmentatio. quia immensus. non diminutio. quia perfectus. non alteratio. quia semper idem est. Et hoc est quod hic dicitur. Apud quem non est transmutatio. nec vicissitudo. Hec enim creaturis inueniuntur. non creatori. quia res mutantur secundum species suas. et subiacent diuersis motibus. sic spiritus creatus mutat secundum intellectum et affectum. intelligit enim successiue et variat cogitationes. et crescit in scientia et obliuiscitur. Sic et susceptibilis est priorum. scilicet gaudij. doloris. et aliarum affectionum. per quas distenditur et variatur. Sed deus inuariabilis est. licet ei quicquid homini aff-

Dominica III

fectiões figuratiter attribuuntur. Tercio notant daturū z donozū differētie. Daturū em̄ refert ad naturalia. donum ad gratuita bona. sicut dicit glosa Nota ergo q̄ sunt tria genera datorum naturalū. Primū sunt extrinseca bona. s. tpalia bona ad corpus ptinentia. q̄ consistunt ī quatuor elemētis. Dat em̄ nobis de⁹ de terra panē ad edendū. de aqua vinū ad bibendum. z multa alia. dat nobis aerem ad spirandū et lucē ad videndū. Et sic primū datū est vsus elementorū. qui q̄ necessari⁹ sit z optimus videat vnusq̄sq̄. q̄a sine istis natura hūana deficit nec ad momētū subsistit.

Scōm genus sunt bona corpalia ad officiū corporis ptinentia. sicut est integritas sensuum. decentia mēbrozū sanitas cōplexionū. que sūt optima data ad regimē corporis pficiendum. vt habeam⁹ oculos claros ad discrecionē colorū. aures apertas ad intelligentiā vocū z sonorū. nares expeditas p diuersitate odorū. os z linguaz p delectamēto saporū. tactuz q̄ cōmunis est sensus. ad iu-

diciū omniū istoz. Que data q̄ bona et q̄ optima sint. dicit Eccī. xxx. Nō est cēsus sup cēsum salutis corporis. z nō est oblectamētū sup cordis gaudiuz. Tercū gen⁹ sunt bona anie. s. intelligētia. memoria. z voluntas. q̄ sunt q̄si triplex diuisio ipsius. In his em̄ habet ania suā longitudinē. altitudinē z latitudinem. Longitudinem in memoria q̄ recollit vniuersa que de⁹ opatus est a pncipio mūdi ppter nostraz salutē. Altitudinē suā habz in intelligētia. p quaz contēplat celestia vt cognoscat deum supra se. angelū iuxta se. cetera p̄o q̄ cunq̄ celi ambitū continent infra se. Latitudinē habz in voluntate. p quā deū z oēm rōnalē creaturā cōplectit diligendo z volūtariē amādo.

Quarto notant donozū pfectiones gratuite. Dona em̄ pfecta sūt dona gratuita. q̄ pficiunt animā nunc in presenti perfectione gratie. z in futuro perfectione glorie.

Perfectio gratie consistit in virtutibus. Unde Aug⁹. Oculus carnis q̄uis ex natura habeat facultatē videntī. tamē non psequit visionē

nec auris auditū. nisi benefi-
cio lucis exterioris et soni. Ita
et anima rationalis. licet ex dono
creationis habilis sit ad co-
gnoscendū verum et diligen-
dum bonū. tamen nisi radio
interioris lucis fuerit profusa
et calore succensa nunquam con-
sequitur sapientie cognitio-
nem. nec sentiet charitatis af-
fectum. nam interior ignis et
lux est deus. qui ex se illumi-
nat intellectū ad agnitionem
veritatis. ut ait Ioh. viij. E-
go sum lux mundi. et Deute.
iij. Dominus deus tuus ignis
et lumen est. Perfectio glo-
rie consistit in dotibus ani-
me. quia sicut solem non videt
oculus nisi in luce solis. sic ve-
rum ac diuinum lumen. non
poterit intelligentia videre.
nisi in ipsius lumine. Unde ps.
In lumine tuo videbimus lu-
men. quia intellectus replebitur
et gloria manifeste visiois.
et affectus leticia perfecte dilecti-
onis. Nec tria datur tria do-
na sunt descendencia a patre
luminum apud quem non est trans-
mutatio. quia non potest mutari
secundum cognitionem. quia sapien-
tissimus est. nec secundum affectum. quia
optimus est. et ideo impossibile est
aliquam mutatio cadat in ipsum.

Ex qua etiam patet quod in collatione
donorum non est mutabilis. quia spiritus
bona tribuit. nec est apud eum
vicissitudinis obum. id est obscu-
ritas vel interpolatio. quia ex quo
incipit bene facere continuat do-
na sua. nec cessat dare. nisi prius
cesserit petere. vel donis
ac datis suis nos indignos
reddere. Quod bene signatum
habemus. iij. Reg. iij. de oleo
belisei et vasorum defectio-
ne.

De euangelio.

Ille arguit

et mundum de peccato et
de iusticia et de iudi-
cio. etc. Iohis. xvj. Hic nota-
tur quatuor effectus opera-
tionum spiritus sancti. videlicet
malorum hominum redargutio.
bonorum instructio. demonum
expulsio. christi gloria
sive clarificatio. Unde ipse
arguit. informat. expellit. cla-
rificat. Peccantes. iustos.
sathane contagia. christum.
Redde singula singulis. Ar-
guit igitur spiritus sanctus
mundum de peccato diffiden-
tie et incredulitatis. de iusticia
falsae et silitate equitatis. de iudicio

Domínica III

presumptōis et temeritatis.

Prīmū notat cū dicit. q̄a nō credūt in me. non q̄ oīno nō credam⁹ in dñm nostruz iesum xpm. sic iudel et sarace ni. sed qz tepide et diminue. et absqz bonoz operū digna ac debita attestatiōe. sic dicitur Jaco. ij. qz fides sine opibus mortua est. et ad Titū. i. Confitentē se nosse deum. factis aut negāt. cū sint abominabiles et incredibiles et ad omne op⁹ bonū reprobī.

Scdm notat cū dicit. q̄a vado ad p̄rem et iā nō videbitis me. Vos mūdo dediti q̄ falsam iusticiā sectamini et simulatā equitatē p̄fertis iusticie dei. Roma. x. Ignorātes em̄ dei iusticiā et suā q̄rentes statuere. iusticie dei nō sunt subiecti. Tercū notat cū dicit. qz p̄nceps mūdi h⁹ iā iudicat⁹ est. sup. p̄ iudicio p̄sumptōis et temeritatis. q̄ ausus est deū et sc̄os ei⁹ iudicare. Apoē. xij. Proiect⁹ est accusator fratrū nostrorū qui accusabat illos añ p̄spectuz dei nr̄i die ac nocte. Accusatio diaboli vt dicit Haymo nihil aliud est nisi ad maluz p̄cipitatio. Tūc em̄ accusat. qñ dignos accusatiōe reddic

nō loquēdo exteri⁹. sed odiendo interius. Informat spūscūs et docet bonos om̄nē veritatē. s. veritatē rez p̄teritaz p̄ntiūz futuraz. non ad sup̄stitionē sed ad salutez p̄tinētū. Docet aut nos triplicem veritatē. s. doctrine. vite et iusticie. Veritas doctrīne p̄sistit in expositiōe sacre scripture. quā spūscūs docet p̄dicatores. et intelligere facit vt alij doceant ab eis. Dan. xij. Qui ad iusticiā erudiunt multos. q̄si stelle in p̄petuas eternitates. Ecōtrario q̄ ad pctm̄ erudiūt. erūt sicut stelle et tanqz facule i eterna dānatione Apoē. viij. Cecidit d̄ celo stella maḡardēs tanqz facula. Itē docet veritatē vite. Et hec veritas cōsistit in virtutibz moralibz per q̄s vita hūana regit⁹ et discipline honestat⁹ subijcit. Sapi. viij. Sobrietatē enim docet et prudentiā et iusticiam et virtutē. q̄b̄ vtili⁹ nihil est in vita hoīb̄. Sobrietatē p̄teperantia. et p̄tutē p̄ fortitudinē pone. et habeb̄ q̄ttuor p̄tutes cardinales. De q̄b̄ Isido. Prudentia est virt⁹ q̄ bona a malis discernunt. Fortitudo qua aduersa equant⁹

miter tolerant. Temperan-
tia qua libido et concupiscentia
rerum malarum refrenant. Iu-
sticia qua recte iudicando sua
cuicque distribuunt. Item do-
cet veritatem iusticie, quia ipse
doctor est veritatis et iusticie.
Jobelis. ij. Letamini in do-
mino quod dedit vobis doctorem
iusticie et descendere fecit ad
vos imbrem matutinum et se-
rotinum sicut in principio. Per
imbrem matutinum et serotinum
accipit sanctarum celestium
doctrina, que per spiritum sanctum
datur contra doctrinam diabo-
li. De qua Ia. iij. Nolite glo-
riari et mendaces esse aduer-
sus veritatem. non est enim illa sa-
pientia desursum descendens,
sed terrena animalis et diabo-
lica ubi est zelus et contentio et
Expellit etiam spiritus sanctus dia-
bolum tanquam principem in-
gloriam olim damnatum et pro-
scriptum, sicut dicitur in cano.
Iude. Angelos vero qui non
servauerunt suum principatum
sed dereliquerunt suum do-
micilium, in iudicium magni dei
vinculis eternis sub caligi-
ne reseruavit. Nota quod diabo-
lus et angeli eius tanquam homi-
nes viles semel prociecti de ce-
lo, quotidie prociunt de lo-

co ad locum in hoc mundo.
Unde stulte faciunt qui eos
recipiunt in munitionibus su-
is, quod crimen lese maiestatis
incurrunt, eiecit enim illos spi-
ritus sanctus de celis, Apocal.
xij. Proiectus est draco ille
magnus serpens antiquus qui
vocatur diabolus et sathanas,
qui seducit uniuersum orbem
et proiectus est in terram an-
geli eius cum ipso et cetera. Item de
animabus sanctis Job. xvlij
Expellet eum de luce in te-
nebras et de orbe transferet
eum, non erit semen eius ne-
que progenies in populo suo nec
ville reliquie. Item de corpo-
ribus obsessis, Matth. viij.
Si eius nos hinc, mitte nos
in porcos. Item de domibus
et hominum habitaculis, Tho-
bie. vij. Tunc angelus ra-
phael apprehendit demoni-
um et ligauit in deserto egypti
partem superioris. Primam expul-
sionem operatur spiritus sanctus
per virtutem proprie maiestatis.
Job. xxvj. Pruden-
tia eius percussit superbos,
spiritus eius ornauit celos
et obstetricante manu eius
eductus est coluber tortuo-
sus. Secundam per confessi-
onis peccatorum frequentiam.

Dominica III

Judicij. vij. Leperunt buc/
cinis clangere et cōplodere
inter se lagenas et fugerunt
madyanite zc. Tercia per ie/
sunij et oratiōis instantiam.
Matth. xvij. Hoc autez ge/
nus non eicitur nisi in ora/
tione z ieiunio. Quartā per
sacramentaliū rerum appli/
cationem. inter quas princi/
palius est signū crucis. Un/
de in consecrationibz cimate/
riorū dicitur. Signuz salu/
tis pone domine in loco isto
z non pmittas introire an/
gelum percutientem. Cla/
rificat etiaz spiritussanctus
filium sicut hic dicitur. Ille
me clarificabit. Quod multis
modis fecit. Clarificauit eū
in conceptione. quando ob/
umbravit ei in virgine. con/
tra ardorem concupiscentie
z fomitem ppagationis hu/
mane. Luce. i. Spūssanct⁹
supueniet in te. Clarificauit
eum in baptismo ī specie co/
lumbe. ostendens eum san/
ctum sanctorū esse. z ducē ac
preceptorē mitium z humi/
lium et mansuetorum fore.
Matth. xj. Discite a me q̄a
mitis sum et humilis corde.
zc. Clarificauit eum in appa/
ritiōe sup apostolos lingua

rum in igne. ostendens q̄les
predicatores esse debeant. s.
verbo legis eruditi. z carita/
te igniti. Grego. Qui enī de
uni amando predicant cor/
da audientiū inflāmāt. Cla/
rificat eum in fidelibus mē/
bris suis. gratiam inspiran/
do z omnem creaturā in vsū
eorum conuertendo. Unde
super hunc locum dicit vn⁹
de quattuor. Nascitur a pa/
tre veritas. procedit ab vtro/
qz charitas ad sanctificādā
creaturaz. Nascitur a patre
sapientia. extendit ab vtro/
qz ad creaturas beniuolen/
tia. Nascitur a patre consili/
um. exit ab vtroqz ad creatu/
ras dilectionis beneficium.
Nascitur a patre verbum. p/
uenit ab vtroqz benignitatē
donum. Splenduit de pa/
tre splendor eternus. proces/
sit ab vtroqz bone volunta/
tis affectus. Procedit eter/
naliter spiritussanctus a pa/
tre z filio per affectum distri/
buendi donationes. pcedit
etiam ex tempore et inspira/
tur z mittitur per infusiōē
gratiarum. Et hec tempora/
lis processio. missio. et inspi/
ratio quotidie fit. cuz diuer/
sis diuersa dona spiritussan

eti quotidie conferunt. De donis septē spūs sancti habetur *Isa. xj.* Et egredietur virga de radice iesse. et flos de radice eius ascendet. et requiescet super eum spūs dñi. spūs sapientie et intellectus. spūs consilij et fortitudinis. spūs sciē. et c.

Dominica quinta
de epistola.

Stote sa-

ctores verbi et non auditores tantū. et c. *Jacobi. j.* Notandum quod quatuor sunt genera bonorum et infallibilium speculorum. scilicet sacre scripture. bone conscientie. humane miserie. visionis eterne. Unde versus *Lex. animus. natura. deus* tibi quatuor ista. Sunt data pro speculis ut te speculeris in illis. Primum igitur speculum. est speculum sacre scripture et legis diuine. De quo dicit apostolus. *1. Corinth. xij.* Videmus nunc per speculum in enigmate. id est per obscuram similitudinem aliquam et allegoriam que enigma vocatur. Quod utique conuenit sacre scripture. que mul-

tas allegoricas et tropicas obscuritates habet. et tamen permittit se contemplari a catholicis et humilibus speculatoribus. non ab hereticis vel superbis. Unde beatus *Isidorus.* Diuine legis penetralia humilibus et bene ad deum intransibus patet. prauis atque superbis clauduntur. Quod bene signatum habemus *Exodi. xxiij.* ubi dicitur quod moyses ingressus est medium nebule. et ascendit in montem. Erat autem species glorie domini que sicut ignis ardens super verticem montis. Indigent enim celesti illustratione et diuini luminis igne. qui profunda sacre scripture debent penetrare. *ij. Petri. j.* Hoc primum intelligentes. quod omnis prophetia scripture propria interpretatione non fit. non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia. sed spiritus sanctus inspirati locuti sunt sancti dei homines. Quante utilitatis sit hoc speculum declarat apostolus. *ij. Thimo. iij.* Omnis scriptura diuinitus inspirata. utilis est ad docendum. *Blosa. nescientes.* Ad arguendum. id est. ad con-